

И. И. Ничаенко, канд. филол. наук, ассист.
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, г. Киев

Ключевые концепты испанской и украинской лингвокультур

Статья основывается на исследовании базовых концептов испанской и украинской лингвокультур. Для проведения анализа выбраны оригиналы и переводы художественных произведений. Уделяется внимание основным сложностям при переводе, возникающих из-за различий в двух лингвокультурах.

Ключевые слова: концепт СЕМЬЯ, КРАСОТА, ЧЕСТЬ, соответствия, перевод.

I. Nichaienko, Cand. Phil. Sci., Assistant Prof.
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

Key concepts of Spanish and Ukrainian linguocultures

The article is based on the study of the main concepts of Spanish and Ukrainian linguocultures. For the analysis originals and translations of prose literature were selected. The author highlights the major difficulties of translation caused by differences in the two linguocultures.

Keywords: concept, FAMILY, BEAUTY, HONOR, correspondences, translation.

УДК: 81.255.4.811.134.3:811.161.2.398.91

О. В. Орличенко, канд. філол. наук, доц.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

ПЕРЕДАЧА ПОРТУГАЛЬСЬКИХ ПРИСЛІВ'ІВ І ПРИКАЗОК ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Стаття присвячена опису лінгвістичних особливостей прислів'їв і приказок португальської мови та способів їхньої передачі українською. Доведено, що при використанні методу калькування в ході перекладу приказкових висловів, необхідно користуватися не тільки традиційними семантичними методами, але й методами когнітивного аналізу.

Ключові слова: паремійні одиниці, культурна спадщина, символ, образ, калькування.

Актуальність статті полягає в тому, що й дотепер недостатньо вивчено механізми адекватного відтворення прислів'їв і приказок португальської мови засобами української для забезпечення вихідної інтенції оригіналу, за своєю природою покли-

каного активно впливати на адресата повідомлення своєю яскравістю, стислістю та семантичною ємністю, тому метою проведеного дослідження є хоча б частково заповнити існуючі пробіли в цьому питанні.

Мета дослідження – проаналізувати семантичний потенціал португальських прислів'їв і приказок, а також виявити й описати особливості їхньої передачі/перекладу на українську мову.

Об'єкт дослідження – португальські та українські паремійні одиниці.

Предмет дослідження – специфіка способів передачі/перекладу португальських прислів'їв і приказок на українську мову.

Матеріалом для цього дослідження стали інтернет-сайти, друковані та електронні збірки прислів'їв і приказок, фразеологізмів, крилатих виразів та афоризмів на португальській та українській мовах. А оскільки багато пареміологічних одиниць дублюються практично у всіх емпіричних джерелах, включених до бібліографії, у тексті статті посилення на приклади будуть даватися вибірково [див. перелік емпіричних джерел].

Із упевненістю можна сказати, що немає нічого дивного в тім, що мовна картина світу кожної окремо взятої спільноти людей, об'єднаних мовою, історією та культурою, продовжує перебувати у фокусі досліджень сучасної лінгвістики, оскільки дозволяє дати відповідь на питання, які виникають при вивченні міжкультурних контактів. Зокрема відтворення фрагментів національної мовної картини світу дає можливість судити про систему цінностей та образ думки окремого народу, а це, у свою чергу, дозволяє знаходити вдалі еквіваленти для перекладу з однієї мови на іншу при взаємодії двох контактуючих пар. Останні дослідження лінгвістів в області інтерактивності мови та національної культури знайшли відбиття у когнітивній лінгвістиці, лінгвокультурології, етнолінгвістиці, психолінгвістиці й інших суміжних лінгвістичних дисциплінах. Результати цих пошукувань особливо цікаві для пареміології, що вивчає як структуру, семантику та стилістику усталених одиниць, так і їхнє функціонування в системі кожної окремо взятої національної мови.

У зв'язку із сказаним вище навряд чи викличе сумнів той факт, що найбільш колоритним проявом національного характеру є прислів'я та приказки, оскільки в будь-якій мові цей широко розповсюджений жанр усної народної творчості є вербальним виразником народної мудрості. Причиною того, що не у всіх прислів'їв і приказок, що існують в одній мові, є точні й/або навіть близькі відповідники в інших мовах, є той факт, що історія розвитку кожного народу вельми індивідуальна. Навіть сама можливість провести чітку межу між прислів'ям і приказкою іноді є досить дискусійною. Більше того, в усному мовленні прислів'я часто стають приказками й навпаки або, що ще парадоксальніше, лаконічні народні приказкові вирази безумовно завжди мають свого автора, але в силу своєї поширеності призводять до забуття імені того, хто їх створив, і стають анонімними, народними.

Загальний аналіз досліджень, здійснених на матеріалі різних мов [див., наприклад, М. Лановик, Б. Лепкий, О. Марчун, М. Дмитренко, О. Воропай, Cláudio Cohen, Magalhães Júnior R., M.L.Casado, Cristóbal Pérez de Herrera, José Ignacio de Benito, José María Iribarren, José Calles Vales, Edward Zellem, David Mitchell, Wolfgang Mieder та ін.], дає можливість дійти висновку, що головним, що відрізняє прислів'я від приказки є те, що перша завжди являє собою логічно закінчене, самостійне, часто римоване (саме тому вони добре запам'ятовуються) висловлення повчального характеру, яке відбиває життєвий досвід і знання народу, що компактно проживає на певній території, і тому паремійні одиниці так чи інакше передають сутність взаємин людини з навколишнім середовищем, що підтверджується наявністю значної кількості відповідних лексем:

Cachorro mordido de cobra, tem medo até de barbante ↔ *Щеня, якого укусила кобра, боїться навіть мотузки*

Chuva nas Cruzes sol no S. João ↔ *Дощ на свято Крузеи, сонце на свято Святого Жуана.*

Bídne sorocці раде, а багатий і кожуха цурається.

Синтаксично структура прислів'їв, як правило, складна, сформована із двох частин із сурядним, підрядним й навіть безсполучниковим зв'язком (останнє рідко):

Uns dando mais enriquecem, outros roubando empobrecem. ↔ Одні, даючи, збагачуються, інші, крадучи, зубожіють.

Honestidade e aquilo que todos querem que os outros tenham. ↔ Чесність – це те, що кожний хоче, щоб було в інших.

Em Janeiro sobe ao outeiro. Se vires verdejar, põe-te a chorar; se vires terrear, põe-te a cantar. ↔ У січні піднімися на пагорб. Як-що побачиш, що все зелено, плач; якщо побачиш, що серед посівів видно землю, співай.

Приказка відрізняється від прислів'я не тільки більш простою структурою, але й спрощенням семантики. Зокрема, відсутністю моралізування. По суті, приказка – це просто яскравий, образний вислів, часто із символічним змістом, що влучно визначає яке-небудь явище життя й легко піддається перефразуванню:

É o que se verá = É uma coisa ainda para se ver ↔ *Надвоє баба ворожила = Це ще вилами по воді писано.*

Якщо взяти до уваги сказане вище, зрозуміло, що дослідники цієї теми не могли не прийти до логічного висновку: в основі приказки часто лежить ідіоматичний вираз, порівняння, метафора, гіпербола (*Não ter nem para a cova de um dente* ↔ *Покласти зуби на полицю*).

Вважається, що використання приказок робить висловлення мовця більше виразним, насиченим. Однак одночасно свідчить і про деяку обмеженість розумовомовленнєвої діяльності, оскільки індивід вдається до підтримки готових клішованих форм, а не будує власне висловлення [див. código elaborado, código restringido 1: 24]:

Costumam dizer por aí que quem espera sempre alcança, mas percebi que quem alcança é quem corre atrás [2].

A importância da lei específica é inegável, porque foi a partir dela que o pensamento "em briga de marido e mulher, não se mete a colher" passou a ser mais questionado [3].

Як ми вже відзначали вище, мовна картина світу – явище багатогранне, на її формування й розвиток помітно впливають і самі культурні реалії, й історична зміна світоглядних систем. У різні історичні періоди усталені одиниці не просто номінують денотати (як фразеологізми) і ситуації (як прислів'я), але й виражають естетичні уявлення народу, особливості його національного характеру, визначають спосіб мислення, культурні сте-

реотипи, ціннісні пріоритети й т. д. [4]. Все вищевикладене підводить до висновку, що в кожного народу формуються свої "власні" прислів'я й приказки, які становлять важливу частину національної спадщини, аналога яким немає ні в якій іншій мові:

Se o escorpião visse, e a cobra ouviu, não havia homem que ao campo caísse → Якби скорпіон бачив, а кобра чула, жодна людина не пішла б у поле.

Густенька каша, та не наша, а наш несолоний куліш – як хочеш, так його і їж.

Але одночасно із цим існує достатня кількість паремійних одиниць, які, у якості ретрансляторів очевидних загальнолюдських цінностей, передають у різних мовах однакову суть зовсім різними словами через те, що в основі прислів'я чи приказки, створених з одного й того самого приводу, лежать різні асоціації або образи, які, однак, чітко відбивають зміст ситуації:

Lavo daí as minhas mãos ↔ *Моя хата з краю, нічого не знаю* [руки ≠ хата].

Подібна багатоманітність образів приводить до того, що паремійні одиниці на будь-якій мові можуть тлумачитися по-різному, приймати багато значень. Саме тому в збірках або у словниках-довідниках, де зібрані прислів'я й приказки якої-небудь мови (у випадку, що аналізується – це португальська й українська мови), може бути представлено кілька еквівалентів, які відповідають ситуації, описаній у пареміологічній одиниці:

A fome é a melhor cozinheira \ *A fome é boa mostarda* \ *A fome é o melhor tempero* \ *A fome faz sair o lobo do mato*. ↔ *Голод не свій брат* \ *Голодному все до смаку* \ *Голод і бреше, і краде* \ *Голод не тітка, а лютої мачухи лютіший* \ *Вижене голод на холод*.

Джерелами створення прислів'їв і приказок у португальській мові, як і в багатьох інших мовах, можна назвати:

А – народну творчість:

Mais vale um pássaro na mão do que dois a voar. ↔ *Краще синиця в жмені, ніж журавель у небі*.

Якщо вчитатися у пареміологічні одиниці, стає зрозуміло, які багатоманітні знання ховаються за легкою жартівливо-іронічною формою. Цікаво, що й сьогодні прислів'я й приказки залишаються такими ж актуальними, як і в той час – багато століть на-

зад, коли вони створювалися. У іншому випадку їхнє існування втратило б сенс, і вони зникли б зі сфери спілкування.

Б – літературну творчість:

Pior a emenda que o soneto. ↔ *Виправлення гірше ніж сонет.*

Історія цього прислів'я походить від реальної історії з життя відомого португальського поета Мануела Марії Барбози ду Бокаже. Розповідають, що один поет попросив Бокаже прочитати його вірш і, якщо потрібно, підправити. Бокаже погодився, але наступного дня, коли поет повернувся, Бокаже сказав, що вірш з самого початку був невдалим, і тому будь-які виправлення безглузді, і якби він навіть і вніс якісь правки, вірш став би гірше. Зміст прислів'я зводиться до наступного: коли щось первісно погано, воно стане ще гірше при спробі виправлень, тому краще відразу починати з нуля [5].

На основі наведеного факту можна стверджувати, що іноді походження, точніше, авторство прислів'я або приказки можна встановити, але, як правило, зрощення між двома джерелами (первинним літературним і вторинним народним) таке неподільне, що вони стають неначе єдине ціле, і вивести ім'я творця стає абсолютно неможливо.

У цьому ж зв'язку цікаво відзначити ще одну особливість літературного джерела приказки: часто вона може брати початок від такого поетичного жанру, як байка (рідше драматичного або прозаїчного джерела), з якої можуть виділитися й почати самостійно функціонувати в живій мові ті елементи, в яких сконцентрований зміст твору. Часто це його назва (згадаємо байку Езопа "*A Gansa que Punha Ovos de Ouro*" ↔ *Курка, що несе золоті яйця*, "*Хіба ревуть волі, як ясла повні?*", роман, написаний братами Панасом Мирним та Іваном Біликом у 1875 році, або п'єсу "На всякого мудреця довольно простоты" О. М. Островського). Це не окремі думки твору, це його квінтесенція (*Pobreza não é vileza* ↔ *Бідність – то не ганьба*). Сказане дозволяє деяким лінгвістам стверджувати, що специфічним, але досить популярним видом приказки є фразеологізм, що не одержав структури повної приказки, але семантично досить завершений для того, щоб створити новий образ, який заміщує вже існуюче словосполу-

чення (наприклад *espírito lícido* ↔ *світла голова*, тобто тямуща / розумна людина).

В – перефразовані цитати біблійного походження:

Прикладом такого типу формування пареміологічної одиниці може послужити португальська приказка *ir com os porcos* ↔ *примусове або ганебне видалення звідкілясь*, що з'явилося в португальській мові з Євангелія від Матвія:

28. *E, tendo chegado ao outro lado, à província dos gergesenos, saíram-lhe ao encontro dois endemoninhados, vindos dos sepulcros; tão ferozes eram que ninguém podia passar por aquele caminho.* 29. *E eis que clamaram, dizendo: Que temos nós contigo, Jesus, Filho de Deus? Vieste aqui atormentar-nos antes do tempo?* 30. *E andava pastando distante deles uma manada de muitos porcos.* 31. *E os demônios rogaram-lhe, dizendo: Se nos expulsas, permite-nos que entremos naquela manada de porcos.* 32. *E ele lhes disse: Ide. E, saindo eles, se introduziram na manada dos porcos; e eis que toda aquela manada de porcos se precipitou no mar por um despenhadeiro, e morreram nas águas.* [6]

↔

28. *І, як прибув Він на той бік, до землі Гадаринської, перестріли Його два біснуваті, що вийшли з могильних печер, дуже люті, так що ніхто не міг переходити тією дорогою.* 29. *І ось, вони стали кричати, говорячи: Що Тобі, Сину Божий, до нас? Прийшов Ти сюди передчасно нас мучити?* 30. *А оподаль від них пасся гурт великий свиней.* 31. *І просилися демони, кажучи: Коли виженеш нас, то пошли нас у той гурт свиней.* 32. *А Він відповів їм: Ідіть. І вийшли вони, і пішли в гурт свиней. І ось кинувся з кручі до моря весь гурт, і потопився в воді.* [7]

Г – цитати відомих письменників і мислителів:

É muito menos doloroso morrer do que estar vivo com vontade de morrer. (Pedro Chagas Freitas) ↔ *Набагато менш болісно вмерти, ніж жити з бажанням померти (Педру Шагаш Фрейташ)* [8].

Найімовірніше, екстраговані з літературних джерел вислови рік за роком втрачають все зайве і малозначуще і зрештою здобувають свою ідеальну форму, що легко запам'ятовується у вигляді прислів'я або приказки. Сказане раніше дозволяє припустити, що

аналізовані паремійні одиниці заходяться у постійному русі: ті, що втратили актуальність, припиняють функціонувати в мові, зберігаючись лише в лексикографічних джерелах або літературних творах минулих сторіч, а нові починають свій шлях у соціумі.

В мовах, що співставляються, спосіб побудови прислів'їв і приказок досить різноманітний – це прості й складні речення, комбінація різних видів сурядності й підрядності, використання різних метафор, порівнянь та ін., але їхньою мовною особливістю є можливість елімінації дієслова, хоча відсутність такого в структурі речення в принципі не властиво ні португальській, ані українській мовам, бо навіть якщо дієслово пропущено, воно логічно розуміється з тексту:

Cada cabeça, cada sentença ↔ *Скільки голів, стільки розумів* [існує]

Dos males, o menor. ↔ *Із двох зол – менше* [обирають]

Парочка – Семен та Одарочка! ↔ *Pessoas da mesma espécie (do mesmo calibre)* [є] [9].

Наведені вище приклади ілюструють ще одну особливість структури аналізованих одиниць: їх достатню семантичну ємність, тому що ці й подібні їм приклади паремійних одиниць містять оптимальну кількість компонентів в обсязі чотирьох, хоча іноді ця кількість варіюється убік збільшення або зменшення (до трьох). Приклади останніх поодинокі в обох мовах:

Errar é humano. ↔ *І на бабу буває хиба*

Приший кобилі хвіст [10].

Мінімалізація кількості складових викликана насамперед тим, що паремійні одиниці повинні бути зрозумілі всім і відразу, а отже короткими, по можливості з повторюваними компонентами речення, хоча останніх у португальській мові вкрай мало, а в українському вони відсутні зовсім:

Rão, rão, quiejo, quiejo ↔ *говорити прямо, без вивертів* [11].

Еквівалентом цього прислів'я в українській мові може бути:
Що на думці, те й на язичі.

Актуальність розуміння іншомовних прислів'їв і приказок (зокрема португальських) безсумнівна у зв'язку з їхнім чималим поширенням у письмовій (пресі/літературі/інтернеті) і усній (радіо/телебаченні/інтернеті) мові. Отже проблема їхнього пере-

кладу не може не стояти сьогодні на порядку денному досліджень українського мовознавства.

У зв'язку з цим треба ще раз підкреслити, що португальські й українські прислів'я й приказки не можуть бути абсолютними еквівалентами. Це, як випливає з наведеного вище матеріалу, пояснюється, по-перше, різницею в побутовому укладі народу і його світогляді; по-друге, у багатогранності тлумачення паремійних одиниць; по-третє – у наявності національного колориту, що – при відсутності наявних прямих паралелей – вимагає прямого перекладу, оскільки у протилежному випадку, може перекручуватися оригінальне значення пареміологічної одиниці:

De Espanha, nem bom vento nem bom casamento.

Виникнення цього прислів'я тісно пов'язане з португальською історією. Як невелика країна, Португалія завжди страждала від синдрому маленької держави поруч із Іспанією – великим і більш впливовим сусідом. Зокрема цей вплив проявлявся в тому, що в далекі часи між королівськими дворами двох країн існував договір, відповідно до якого шлюби обов'язково повинні були укладатися між представниками португальської та іспанської династій. Отже, відсилання до теми 'шлюб' – це вказівка на число невдалих або просто трагічних шлюбів між членами королівських родин. Тема 'вітер' у цьому прислів'ї вказує на те, що вітри зі Сходу є зазвичай або дуже холодними, або дуже гарячими, залежно від сезону, але в кожному разі вони негативної якості для Португалії в цілому або для якогось окремого її регіону зокрема: тобто і східні вітри, і іспанські дружини приносять проблеми [12]. От тому "*З Іспанії ні вітру гарного, ні дружини*".

Отже, переклад прислів'я або приказки з однієї мови на іншу, насамперед, передбачає знаходження в мові перекладу якогось належного еквівалента, а при його відсутності необхідність відшукувати такий відповідний аналог, який більшою чи меншою мірою наблизений до оригіналу:

Trabalho é trabalho, conhaque é conhaque ↔ Робота роботою, а відпочинок відпочинком

Українці із цього приводу говорять так: *Роби до поту, а їж в охоту.*

Крім названого способу – основного – при перекладі прислів'їв можливий прийом послівного калькування або калькування із застосуванням доповнень або змін. Теоретичні дослідження допускають ще один метод перекладу пареміологічної одиниці: описово-пояснювальний, хоча він і застосовується в досить обмеженій кількості випадків:

"O bom médico é o do terceiro dia" ↔ *Гарний лікар – це лікар третього дня життя хворого* [13].

Уявляється можливим запропонувати приклад саме цієї пареміологічної одиниці для ілюстрації вищезгаданого способу перекладу, оскільки в ній, безсумнівно, мова йде про недбалість лікарів і про усілякі клінічні помилки, через які деякі хворі можуть і не прожити більше трьох кризових днів, після початку захворювання або проведення операції. Саме тому їй потрібна вербалізація імпліцитного значення, яке мається на увазі в оригіналі.

Українці цікавим у цьому зв'язку є протилежний прийом, прийом елімінації частини оригінальної пареміологічної одиниці через її широкую популярність:

Á frente....As conversas são como as cerejas e o que eu queria escrever não era bem isto, mas lá vou: Anteontem à noite, o meu marido deitou-se mais cedo que o habitual [14].

As conversas são como as cerejas ↔ *Розмови – як черешня: за однією завжди йде інша.*

В обох прикладах приводиться тільки перша частина прислів'я, *"As conversas são como as cerejas"* або *"As palavras são como as cerejas"*, але, насправді, у неї є продовження, що, власне, і передано в перекладі *"vêm umas atrás das outras"* [15]. Про подібні випадки див. О.В. Орличенко [16].

Калькування – це спосіб дослівного переносу значення оригіналу в іншу мову. Завдяки такому способу, як вважають лінгвісти, можна досліджувати хід адаптації пареміологічної одиниці до структури іншої мови. А оскільки мова йде про пристосування шляхом видозміни, безсумнівною є втрата приказковим виразом свого національного колориту, хоча іноді, як відзначалося вище, збереження такого є обов'язковим. Передбачається, що докладний

аналіз великого обсягу португальських прислів'їв і приказок, трансформованих в українську форму, зможе допомогти виявити механізми співвіднесення першоджерела (пареміологічної одиниці) з текстом перекладу при збереженні образних засобів, що є обов'язковим при роботі з таким нестандартним мовним матеріалом:

O trabalho do pequenino é pouco, mas quem o despreza é louco ↔ *Робота маленького мала, але той, хто нею нехтує, той дурень* [17], хоча пряме значення прикметника *louco* – *божевільний*, а дієслова *desprezar* – *зневажати*, отже, точніше було б перекласти так: *Праця дитини незначна, але нерозумний той, хто її не цінує*.

Висновок, до якого можна дійти, піддавши розгляду навіть таку обмежену (~ 300 : ~ 300) кількість паремійних одиниць у португальській і українській мовах, яку було взято для аналізу, є однозначним: при використанні методу калькування в ході перекладу приказкових висловів, необхідно користуватися не тільки традиційними семантичними методами, але й методами когнітивного аналізу [див. 18].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Guetman Z. O., Orlychenko O. V. Estrategias comunicativas. Lengua española. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2005. – 174 p.
2. Tania Viruel. – <http://www.viruel.blogger.com.br/>.
3. <http://ativismodesofa.blogspot.com.br/>.
4. Алефиренко Н. Ф., Семенов Н. Н. Фразеология и паремология. – М.: Флинта – Наука, 2009 – <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/17725/5f94931bda8c5e44ec17874fb2365b92.pdf?sequence=1>].
5. <http://carolraven.tumblr.com/>.
6. *Biblia Online*. Novo Testamento Mateus.
7. <http://allbible.info/bible/ogienko/mt/8/>.
8. http://www.portaltattoo.ru/phrases_in_portuguese.html.
9. Dubrovin M. I., Mello, M. J. de. – Locuções russas por imagens. – Moscovo: Russki Yazik, 1986. – 327 p.
10. <http://www.poslovitza.ru/ukrainskie.html>.
11. <http://www.portuguesa.ru/index.php/portugaliya/portugalskij-yazyk?limitstart=0>.
12. <http://carolraven.tumblr.com/>.
13. <http://www.ensp.unl.pt/luis.graca/textos74.html>.
14. http://www.dietas-e-companhia.blogspot.ru/2010_02_01_archive.html.
15. <http://www.portuguesa.ru/index.php/portugaliya/portugalskij-yazyk?limitstart=0>.

16. Орличенко О. В. Еліпсис в мовних афоризмах (на матеріалі української/російської та іспанської / португальської мов) / Мовні і концептуальні картини світу // Мови, культури та переклад у контексті європейського співробітництва. – К. : Видавничий центр КДЛУ, 2001. – С. 326–330.

17. <http://proverbios.aborla.net/po.php>.

18. Развитие методов когнитивного анализа в исследованиях языков для специальных целей – <http://rudocs.exdat.com/docs/index-486350.html>

ЕМПІРИЧНІ ДЖЕРЕЛА

1. Українські народні прислів'я та приказки – <http://podskazok.net/poslovitsyi-pogovorki-primetyi-aforizmyi-i-t-p/ukrayinski-narodni-prisliv-ya-ta-prikazki.html>

2. Українські прислів'я – http://kampot.org.ua/ukraine/traducii_ta_zvuchai/zvuchai/2185-ukrayinsk-prislivya.html

3. Нема приповідки без правди. Російські прислів'я й приказки з українськими відповідностями – http://shron.chtyvo.org.ua/Belenkova_N/Ros_pryslivlia_ta_prykazky_z_ukr_vidpovidnykamy_interakt.pdf

4. Російсько-український словник сталих виразів – <http://stalivyrazy.org.ua/everyfile2.php?transfer=folders/el/ljs.html> ukrain

5. Portugês do Brasil – <http://www.portugues.pro/forum/7/65/>

6. Provérbios em Português – http://pt.wikiquote.org/wiki/Prov%C3%A9rbios_em_Portugu%C3%AAs

7. Provérbios Ordenados alfabeticamente – <http://www.moo.pt/proverbios/index.php?l>

8. Provérbios Portugueses E Brasileiros – http://www.hkocher.info/minha_pagina/port/port_s04.htm

9. Provérbios Populares Portugueses – <http://proverbios.aborla.net/> – http://teka-ks.ua/viev_post.php?id=4

Е. В. Орличенко, канд. філол. наук, доц.
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, г. Киев

Передача португальських пословиц и поговорок средствами українського языка

Стаття посвячена описанию лингвистических особенностей пословиц и поговорок португальского языка и способов их передачи на украинский. Показано, что при использовании метода калькирования при переводе пословиц и поговорок необходимо использовать не только традиционные семантические методы, но и методами когнитивного анализа.

Ключевые слова: паремииологические единицы, культурное наследие, символ, образ, калькирование.

O. Orlytchenko, PhD in Philol., Associate Professor,
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

Transmitting of Portuguese proverbs and sayings into Ukrainian

The article covers the description of Portuguese proverbs and sayings linguistic features and ways of their transmitting into Ukrainian. It is shown that using calque method in translation of proverbs and sayings it is important to use not only traditional semantic methods but also methods of cognitive analysis.

Keywords: *proverbs and sayings, cultural heritage, symbol, image, tracing.*

УДК 811.14'02'27:316.776.33

М. П. Остапенко, студ.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

АНТИЧНІ ВИТОКИ СУЧАСНИХ МАНІПУЛЯЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті подана етимологія і визначення слова "маніпуляція", наведені приклади дослідження маніпуляції філософами, обґрунтована доцільність розгляду античних витоків цього явища.

Ключові слова: *маніпуляція, сема, метафора, мистецтво переконання, теорія аргументації, позитивна маніпуляція.*

Маніпуляція як індивідуальною, так і масовою свідомістю є однією з найбільш цікавих та маловивчених проблем в соціальній філософії. Питання впливу на свідомість як окремого індивіда, так і групи в цілому завжди залишається у фокусі уваги вчених, які займаються дослідженнями на ділянках соціології та політології.

У лінгвістиці проблема маніпуляції свідомістю розглядається в роботах А. Белової, А. Гурочкіної, М. Парасуцької та багато ін. Проте, лінгвістичних досліджень, які б містили комплексний підхід до вивчення даної проблематики, недостатньо, що й визначає актуальність даної роботи.

Саме поняття "маніпуляція" в слов'янські мови було запозичене з французької. Французька мова, у свою чергу, запозичила це слово з латини. Словники подають різні тлумачення етимології цього слова: